

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT)

Кафедра економіки та міжнародних відносин

ЗАТВЕРДЖЕНО
Постанова вченої ради
25.09.2023
протокол № 10, п. 10

ВВЕДЕНО В ДІЮ
Наказ від 25.09.2023 № 138

**СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА /
CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY
РОБОЧА ПРОГРАМА**

Ступінь вищої освіти	«бакалавр» /	«bachelor»
Галузь знань	23«Соціальна робота» /	«Social work»
Спеціальність	232«Соціальне забезпечення» /	«Social welfare»
Освітня програма /	«Соціальне забезпечення» /	«Social welfare»

Розробники:Мартінова Лілія, доктор економічних наук, доцент
Павлюк Тетяна, кандидат економічних наук, доцент

Гарант освітньої програми «Соціальне забезпечення» - Мартінова Лілія,
доктор економічних наук, доцент.

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри економіки та міжнародних відносин від 05.06.2023 протокол № 08;
на засіданні вченої ради факультету економіки, менеджменту та права від 13.06.2023 протокол № 06

Рецензенти:

Юрчик Ірина, кандидат економічних наук.

Стащенко Наталія, Голова ГО Центру соціальної адаптації та розвитку «Європейська ініціатива», м. Вінниця

Редактор: Фатєєва Т.
Комп'ютерна верстка: Шуляк Н.

Підп. до друку 05.10.2023 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний
Друк ксероксний. Ум. друк. арк. 1,62.
Обл.-вид. арк. 1,17. Тираж 2. Зам. № 472.

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Мета вивчення дисципліни.

Мета навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність підприємства» полягає у формуванні фундаментальних знань з теорії та практики соціальної відповідальності та відповідних спеціальних компетентностей, які забезпечують основи соціально-відповідальної поведінки її суб'єктів (інститутів).

Результати вивчення навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність підприємства» для освітньої програми «Соціальне забезпечення» є формування у здобувачів комплексу компетентностей :

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності соціального забезпечення або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, праві свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 10. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК11.Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12.Здатність працювати в команді.

ЗК 16. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Спеціальні компетентності:

СК 1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.

СК 12. Здатність до організації та управління процесами в соціальному забезпеченні.

СК 14. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

Програмні результати навчання:

РН2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблему різних категорій населення.

РН7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення.

РН19. Ефективно працювати як індивідуально, такі у складі міждисциплінарної команди фахівців.

PH 20. Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

Міждисциплінарні зв'язки: програма упорядкована відповідно до анотації освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів, базується на вивченні таких дисциплін, як «Економічні основи соціального забезпечення», «Політика зайнятості та ринок праці», «Менеджмент соціального забезпечення», «Соціальне підприємництво».

Критерії оцінювання результатів навчання.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

Рівні компетентності	За шкалою ДТЕУ	Критерії оцінювання
1	2	3
Високий (дослідницький)	90-100	Має обґрунтовані та всебічні знання з дисципліни, вміє узагальнювати та систематизувати набуті знання; самостійно знаходить джерела інформації та працює з ними; проводить власні дослідження, може використовувати набуті знання та вміння при розв'язанні задач.
Достатній (частково-пошуковий)	82-89	Володіє навчальним матеріалом, вміє зіставляти та узагальнювати, виявляє творчий інтерес до предмету, виконує завдання з повним поясненням та обґрунтуванням, але допускає незначні помилки; може усвідомити нові для нього факти, ідеї.
	75-81	Володіє визначеним програмою навчальним матеріалом; розв'язує завдання, передбачені програмою, з частковим поясненням.
Елементарний (репродуктивний)	69-74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні; може самостійно розв'язати та пояснити розв'язання завдання.
	60-68	Ознайомлений з навчальним матеріалом, відтворює його на репродуктивному рівні; виконує елементарні завдання за зразком або відомим алгоритмом.
Низький (фрагментарний)	35-59	Ознайомлений та відтворює навчальний матеріал на рівні окремих фактів та фрагментів матеріалу; під керівництвом викладача виконує елементарні завдання.
	1-34	Ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання та відтворення окремих фактів.

Здобувачі вищої освіти, які повністю виконали програму дисципліни та набрали достатню кількість балів, отримують підсумкову оцінку без опитування чи виконання екзаменаційного завдання (згідно з Положенням Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти №12 від 07.02.2022).

У разі якщо здобувач вищої освіти бажає поліпшити свою оцінку, або не набрав 75 балів, він складає екзамен з усієї програми навчальної дисципліни у вигляді письмового опитування знань згідно завдань встановленого зразка.

Результат виконання екзаменаційних завдань оцінюється з урахуванням результатів у співвідношенні 80:20, де 80 – максимальна оцінка за виконання екзаменаційного завдання, 20 – результат поточної успішності відповідно до шкали переведу поточної роботи для врахування її при підсумковій оцінці.

Здобувач вищої освіти, який не погоджується з оцінкою, отриманою під час підсумкового (семестрового) контролю, має право звернутися із проханням переглянути оцінку, одержану на екзамені (згідно Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань студентів №32 від 07.02.2022).

Обсяг дисципліни в кредитах та його розподіл

Назва теми	Кількість годин				Форми контролю
	Всього год./ кредитів	У тому числі:			
		Лекції	Практичні	СРС	
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку особистості, суспільства та держави в цілому	16	4	4	8	УО,КТ,ІЗ
Тема 2. Поняття та еволюція розвитку корпоративної соціальної відповідальності (КСВ)	16	2	2	12	УО,КТ,ІЗ
Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління соціальною відповідальністю підприємства	16	4	4	8	УО,КТ,ІЗ, П
Тема 4. Формування відносин бізнесу із зовнішніми стейкхолдерами на засадах соціальної відповідальності	16	2	2	12	УО,КТ,ІЗ, П
Тема 5. Корпоративна культура сучасного підприємства	16	2	2	12	УО,КТ,ІЗ, П
Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності підприємства	17	2	2	13	УО,КТ,ІЗ
Тема 7. Соціальновідповідальний маркетинг	17	2	2	13	УО,КТ,ІЗ
Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності	17	4	4	9	УО,КТ,ІЗ
Тема 9. Соціальна (нефінансова) звітність підприємства	17	4	4	9	УО,КТ,ІЗ, РЗ
Тема 10. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності підприємства	16	4	4	8	УО,КТ,ІЗ, РЗ
Тема 11. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні	16	2	2	12	УО, КТ, ІЗ, УД
Разом	180/6	32	32	116	
Підсумковий контроль	Екзамен				

Умовне позначення:

УО – усне опитування; РЗ – розв’язок задач; П – презентація;
 КТ – комп’ютерне тестування; ІЗ– індивідуальне завдання; УД – участь у дискусії.

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст дисципліни (теми програми)

Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку особистості, суспільства та держави в цілому

Предмет, мета та завдання дисципліни «Соціальна відповідальність підприємства». Взаємозв'язок понять соціальна відповідальність підприємства та корпоративна соціальна відповідальність (КСВ): спільні та відмінні риси. Основні різновиди соціальної відповідальності та їх характеристика. Соціальна відповідальність в системі соціального забезпечення. Соціальна відповідальність державної служби. Характеристика сталого розвитку суспільства. Основні різновиди соціальної відповідальності. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності. Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку людини та суспільства. Основні різновиди соціальної відповідальності та їх характеристика. Взаємозв'язок понять соціальна відповідальність підприємства та корпоративна соціальна відповідальність (КСВ): спільні та відмінні риси.

Тема 2. Поняття та еволюція розвитку корпоративної соціальної відповідальності (КСВ)

Виникнення і розвиток корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Міжнародні ініціативи як чинник формування і розвитку КСВ (Global Reporting Initiative (GRI)). Глобальний договір ООН. Моделі корпоративної соціальної відповідальності різних країн (американська, європейська, японська). Історія розвитку корпоративної соціальної відповідальності. Моделі корпоративної соціальної відповідальності різних країн. Глобальний договір ООН та концепція сталого розвитку. Міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності. Вітчизняний досвід формування соціальної відповідальності підприємств.

Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління соціальною відповідальністю підприємства

Корпоративна соціальна відповідальність як складова стратегії управління та чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства. Міжнародний стандарт ISO26000. Принципи соціальної відповідальності в компанії. Організація діяльності КСВ. Етичні кодекси. Статус, основні функції, кваліфікація, типові обов'язки, професійні стандарти менеджера з КСВ в компаніях. Структурні підрозділи та комітети компаній у сфері соціальної відповідальності. Корпоративна соціальна відповідальність як складова стратегії управління підприємством. Фундаментальні практики соціальної відповідальності бізнесу. Законодавство України у сфері праці як основа КСВ у відносинах з працівниками. Кращі трудові практики та показники внутрішньої КСВ: вітчизняний і зарубіжний досвід. Соціальна відповідальність підприємств торгівлі. Соціальна відповідальність промислових підприємств. Соціальна відповідальність державних установ. Характеристика міжнародних стандартів ISO26000 з питань соціальної відповідальності.

Тема 4. Формування відносин бізнесу із зовнішніми стейкголдерами на засадах соціальної відповідальності

Корпоративна соціальна відповідальність в системі стратегічного управління підприємством. Поняття, види та моделі зацікавлених сторін (стейкголдерів). Формування складової корпоративної соціальної відповідальності у відносинах з споживачами. Соціально-відповідальний маркетинг. Історичні аспекти залучення і розвитку громад: від патронату до соціальних інвестицій. Вплив громади на роботу компаній та відповідальність компаній перед населенням. Розвиток партнерства з місцевою владою та громадою. Участь компаній у життєдіяльності громад. Співпраця бізнес-структур з неурядовими організаціями. Особливості забезпечення соціальної відповідальності у малому та середньому бізнесі. Поняття соціального підприємництва та соціального підприємства. Еволюція концепцій щодо формування взаємовідносин із споживачами. Характеристика міжнародних стандартів ISO9000 :2008 у питаннях забезпечення високої якості продукції та забезпечення прав споживачів. Соціальні програми підприємств, вплив корпоративної соціальної політики на основну діяльність підприємства, системна діяльність корпорацій. Класифікація стейкголдерів та моделі аналізу зацікавлених сторін. Матриця стейкголдерів. Поточний процес економічної глобалізації та появу нових комерційних та технологічних можливостей, реалізацію очікувань стейкголдерів. Ієрархія інструментарію соціальної відповідальності підприємству корпоративному управлінні, накопичений міжнародний досвід, повноваження і функції сторін корпоративного управління.

Тема 5. Корпоративна культура сучасного підприємства

Корпоративна культура: поняття, сутність та значення для цілей управління підприємством. Фактори формування механізму корпоративної культури підприємства. Основні етапи формування корпоративної культури підприємства. Сутність та елементи корпоративної культури. Види корпоративної культури. Корпоративна етика. Імідж організації. Головні елементи корпоративної культури. Кращі практики корпоративної культури відповідальних компаній. Умови існування корпоративної культури. Характеристика соціально-психологічного змісту корпоративної культури з точки зору функції інтеграції. Характеристика соціально-психологічного змісту корпоративної культури з точки зору функції диференціації. Характеристика соціально-психологічного змісту корпоративної культури з точки зору функції адаптації. Етапи ефективно діючої корпоративної культури на підприємствах: аналіз внутрішніх організаційних процесів підприємства. Аналіз психологічного клімату на підприємстві; формування моделі корпоративної культури (визначення місії та основних базових цінностей. Формування правил поведінки працівників, виходячи з базових цінностей; опис традицій та символіки); впровадження моделі; підтримка моделі. Поняття принципів корпоративної культури. Базові (принцип соціально-економічного та інтелектуального розвитку, всеохопленості та системності, вимірності та

корисності, відкритості та постійного удосконалення, координації, обов'язковості, винагороди, відповідності чинному законодавству) та спеціальні (принцип вільного прояву, узгодженості та відповідності цілей, чіткості, особистісно-орієнтованого менеджменту, стосунків “керівництво–працівник”, еталону)принципи.

Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності підприємства

Передумови зростання значення відповідального ставлення підприємств до довкілля. Міжнародні документи щодо захисту навколишнього середовища. Законодавство України про охорону навколишнього середовища. Декларація «Go Green!» та концепція «Зеленого офісу» в Україні. Вітчизняний досвід впровадження принципів екологічної відповідальності організацій. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля, збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів тощо. Міжнародний і український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності організацій. Суть та значення відповідального ставлення організацій до довкілля. Міжнародні документи щодо навколишнього середовища (Цілі розвитку тисячоліття, Декларація Ріо-де-Жанейро тощо) та стандарти екологічного менеджменту (серія ISO14000). Законодавство України про охорону навколишнього середовища.

Тема 7. Соціально відповідальний маркетинг

Соціальний маркетинг: виникнення та розвиток в сучасних умовах. Концепція соціально-етичного маркетингу та її складові: інтегрований, внутрішній, соціально-відповідальний маркетинг та маркетинг взаємовідносин. Соціально відповідальні програми та еко-маркетингові стратегії. Еко-маркетингові завдання під час розроблення процедури впровадження соціальної відповідальності підприємств. Концепція холі стичного маркетингу. Основні складові: інтегрований, внутрішній, соціально-відповідальний маркетинг та маркетинг взаємовідносин. Оцінювання впровадження комплексу соціально-відповідального маркетингу. Соціально-орієнтований маркетинг-аудит. Соціально відповідальний маркетинг. Соціальних програм, що розвивають сучасний бізнес. Соціально-відповідальна реклама. Принципи соціально-відповідального маркетингу. Приклади соціально-етичного маркетингу. Результативність впровадження комплексу соціально-відповідального маркетингу у діяльність підприємства.

Тема 8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності

Сутність моніторингу КСВ на підприємстві. Вітчизняна практика моніторингу КСВ компаній в Україні. Моніторинг ефективності діяльності організації у сфері соціальної відповідальності. Основні принципи глобального договору ООН. Інтегрована оцінка відкритості і системності компанії в сфері КСВ. Основні інструменти та засоби моніторингу соціальної відповідальності підприємства (індекси, стандарти та різноманітні показники

звітності). Рейтинги соціально відповідальних компаній: Індекс сталого розвитку Доу-Джонса (Dow Jones Sustainability Index(DJSI)), FTSE4 GoodIndex, MSCIIIndex, Corporate Knights Global, 100 Most Sustainable Corporations in the World. Проблема вимірювання соціального внеску (соціального ефекту діяльності) організації. Розробка матриці показників при моніторингу корпоративної соціальної відповідальності компаній в Україні. Рейтинг конкурентоспроможності соціально відповідальної компанії України, на прикладі трьох представників вітчизняного бізнесу (скласти порівняльну таблицю збалансованої системи показників по соціальній відповідальності для 3-х вітчизняних підприємств).

Тема 9. Соціальна (нефінансова) звітність підприємства

Структура, вимоги та особливості міжнародних стандартів соціальної звітності. Підзвітність як принцип соціально відповідального бізнесу. Соціальна підзвітність. Фінансова та не фінансова (соціальна) звітність. Корпоративний соціальний звіт. Основні проблеми вимірювання соціального внеску (соціального ефекту діяльності) організації. Соціальний звіт як явище. Історія фінансової та не фінансової звітності України. Цілі та історія розвитку не фінансової звітності. Бюджет програми соціальної відповідальності. Соціальний звіт та соціальна звітність. Бюджет програми соціальної відповідальності. Ділова репутація соціально відповідальної компанії та її відображення у соціальній звітності. Перші стандарти соціальної звітності (Institute of Social Accountability), міжнародні стандарти звітності зі сталого розвитку (AA, GRI – Global Reporting Initiative / Глобальна ініціатива зі звітності). Ресурси в сфері соціальної звітності. Різновиди соціальної звітності та підзвітності. Соціальна та екологічна ефективність у соціальній підзвітності.

Тема 10. Оцінювання ефективності соціальної відповідальності підприємства

Критерії, показники та підходи до оцінювання соціальної відповідальності. Сутність соціальних інвестицій як форми вияву корпоративної соціальної відповідальності роботодавців. Методики оцінювання соціальної відповідальності. Індикатори оцінювання соціальної відповідальності. Система управління та оцінки Лондонської бенчмаркетингової групи (LBG). Оцінка життєвого циклу (Life cycle assessment – LCA). Показники визначення ефективності соціально відповідальної діяльності підприємства. Збалансована система показників по соціальної відповідальності. Розрахунок соціального ефекту від інвестицій.

Відповідальність, повноваження, обмін інформацією. Формування матриці показників при оцінці корпоративної соціальної відповідальності компанії в Україні. Вибір методу оцінки ефективності КСВ. Оцінка результативності корпоративної соціальної відповідальності. За допомогою методики оцінювання соціальної відповідальності визначити ефективність

соціально відповідальної діяльності підприємств України та виконати порівняльний аналіз їх економічних показників. Розрахувати основні індикатори оцінювання соціальної відповідальності та визначити соціальний ефект від інвестицій 3-х підприємств України.

Тема11. Стратегічні напрями розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні

Концепція Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Основні проблеми імплементації зарубіжних стратегій розвитку соціальної відповідальності в Україні. Складові розвитку соціальної відповідальності в Україні. Основні проблеми та перспективи реалізації стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Соціальна відповідальність як складова стратегії розвитку бізнесу на підприємствах України. Соціальна відповідальність у стратегії управління вітчизняним підприємством: проблемні питання інтегрування механізму.

Структура навчальної дисципліни

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час здобувач, год.
1	2	3
<p>Знати: Предмет, мету та завдання дисципліни, сутність та взаємозв'язок понять соціальної відповідальності підприємства та корпоративна соціальна відповідальність.</p> <p>Вміти: визначати місце та значення соціальної відповідальності організацій та підприємств в системі соціального забезпечення</p>	<p>Тема 1. Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку особистості, суспільства та держави в цілому</p> <p>Лекція №1 План лекції</p> <p>1. Предмет, мета та завдання дисципліни «Соціальна відповідальність підприємства».</p> <p>2. Взаємозв'язок понять соціальної відповідальності підприємства та корпоративна соціальна відповідальність (КСВ): спільні та відмінні риси.</p> <p>Лекція №2 План лекції</p> <p>1. Основні різновиди соціальної відповідальності та їх характеристика.</p> <p>2. Соціальна відповідальність в системі соціального забезпечення.</p> <p>3. Соціальна відповідальність державної служби.</p> <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1-5</i> <i>Додаткові: 6-27</i> <i>Інтернет-ресурси: 28-34</i></p> <p>Самостійна робота Вивчення та повторення лекційного матеріалу. Підготовка до практичних занять. Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях. Виконання індивідуальних завдань: Скласти порівняльну характеристику понять соціальної відповідальності підприємства та корпоративна соціальна відповідальність. Визначити спільні та відмінні риси. Здійснити реферування періодичних фахових статей за темою, скласти анотований звіт у вигляді таблиці.</p> <p>Практичне заняття №1 Питання до заняття</p> <p>1. Характеристика сталого розвитку суспільства</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>8</p> <p>2</p>

	<p>2. Основні різновиди соціальної відповідальності 3. Соціальне партнерство як інструмент формування соціальної відповідальності.</p> <p>Практичне заняття №2 Питання до заняття</p> <p>1. Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку людини та суспільства. 2. Основні різновиди соціальної відповідальності та їх характеристика. 3. Взаємозв'язок понять соціальна відповідальність підприємства та корпоративна соціальна відповідальність (КСВ): спільні та відмінні риси.</p>	2
<p>Знати: Сутність та еволюцію поглядів на історію виникнення та розвитку КСВ Міжнародні ініціативи формування соціальної Відповідальності підприємства</p> <p>Вміти: Застосовувати міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності при формуванні власної стратегії КСВ.</p>	<p>Тема 2. Поняття та еволюція розвитку корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) Лекція №3 План лекції</p> <p>1. Виникнення і розвиток корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). 2. Міжнародні ініціативи як чинник формування і розвитку КСВ (Global Reporting Initiative (GRI)). Глобальний договір ООН. 3. Моделі корпоративної соціальної відповідальності різних країн (американська, європейська, японська).</p> <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1-5</i> <i>Додаткові: 6-27</i> <i>Інтернет-ресурси: 28-34</i></p>	2
	<p>Самостійна робота. Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Самостійне вивчення тем та питань, які не увійшли в лекційний матеріал Виконання індивідуальних завдань: Скласти хронологію формування концепції корпоративної соціальної відповідальності. Здійснити порівняльний аналіз моделей корпоративної соціальної відповідальності різних країн (американської, європейської, японської). Дослідити виникнення та розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Україні. Підготувати презентації доповідей по моделям КСВ різних країн Проаналізувати переваги та недоліки застосування міжнародних стандартів КСВ.</p>	12

	<p>Практичне заняття №3 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія розвитку корпоративної соціальної відповідальності. 2. Моделі корпоративної соціальної відповідальності різних країн. 3. Глобальний договір ООН та концепція сталого розвитку. 4. Міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності. 5. Вітчизняний досвід формування соціальної відповідальності підприємств. 	2
<p>Знати: організаційно-економічне забезпечення управління соціальною відповідальністю підприємства</p> <p>Вміти: Організувати діяльність підрозділів з КСВ на підприємствах різних сфер економічної діяльності</p>	<p>Тема 3. Організаційно-економічне забезпечення управління соціальною відповідальністю підприємства Лекція №4 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Корпоративна соціальна відповідальність як складова стратегії управління та чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства. 2. Міжнародний стандарт ISO26000. 3. Принципи соціальної відповідальності в компанії. <p>Лекція №5 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організація діяльності КСВ. Етичні кодекси. 2. Статус, основні функції, кваліфікація, типові обов'язки, професійні стандарти менеджера з КСВ в компаніях. 3. Структурні підрозділи та комітети компаній у сфері соціальної відповідальності. <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1-5</i> <i>Додаткові: 6-27</i> <i>Інтернет-ресурси: 28-34</i></p>	2 2
	<p>Самостійна робота Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Соціальна відповідальність державних підприємств та організацій. Соціальна відповідальність університетів: зарубіжний та вітчизняний досвід. Завдання на самостійну роботу. Проаналізувати соціальну відповідальність ВТЕІ КНТЕУ (положення про етичний кодекс та академічну доброчесність тощо) порівняти з соціальною відповідальністю інших університетів Вінниччини, висновки оформити у вигляді аналітичної довідки.</p>	8

соціально-відповідального маркетингу	<p>Самостійна робота</p> <p>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання. Підготувати презентації доповідей на визначену тематику.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історичні аспекти залучення і розвитку громад: від патронату до соціальних інвестицій. 2. Вплив громади на роботу компаній та відповідальність компаній перед населенням. 3. Розвиток партнерства з місцевою владою та громадою. Участь компаній у життєдіяльності громад. 4. Співпраця бізнес-структур з неурядовими організаціями. 5. Особливості забезпечення соціальної відповідальності у малому та середньому бізнесі. 6. Поняття соціального підприємництва та соціального підприємства. 7. Еволюція концепцій щодо формування взаємовідносин із споживачами. 8. Характеристика міжнародних стандартів ISO9000 :2008 у питаннях забезпечення високої якості продукції та забезпечення прав споживачів. 	12
	<p>Практичне заняття №6</p> <p>Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальні програми підприємств, вплив корпоративної соціальної політики на основну діяльність підприємства, системна діяльність корпорацій. 2. Класифікація стейкхолдерів та моделі аналізу зацікавлених сторін. 3. Матриця стейкхолдерів. 4. Поточний процес економічної глобалізації та появу нових комерційних та технологічних можливостей, реалізацію очікувань стейкхолдерів. 5. Ієрархія інструментарію соціальної відповідальності підприємству корпоративному управлінні, накопичений міжнародний досвід, повноваження і функції сторін корпоративного управління. 	2

<p>Знати: сутність та еволюцію поглядів на корпоративну культуру підприємства, фактори та основні етапи її формування.</p> <p>Вміти: Застосовувати кращі практики формування корпоративної культури соціально-відповідального бізнесу</p>	<p>Тема 5. Корпоративна культура сучасного підприємстваЛекція 7 План лекції</p> <p>1. Корпоративна культура: поняття, сутність та значення для цілей управління підприємством. 2. Фактори формування механізму корпоративної культури підприємства. 3. Основні етапи формування корпоративної культури підприємства.</p> <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1-5</i> <i>Додаткові: 6-27</i> <i>Інтернет-ресурси: 28-34</i></p>	2
	<p>Самостійна робота</p> <p>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність та елементи корпоративної культури. 2. Види корпоративної культури. 3. Корпоративна етика. 4. Імідж організації. 5. Головні елементи корпоративної культури. 6. Кращі практики корпоративної культури відповідальних компаній. 7. Умови існування корпоративної культури. 8. Характеристика соціально-психологічного змісту корпоративної культури з точки зору функції інтеграції. 9. Характеристика соціально-психологічного змісту корпоративної культури з точки зору функції диференціації. 10. Характеристика соціально-психологічного змісту корпоративної культури з точки зору функції адаптації. 	12

	<p>Практичне заняття №7 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етапи ефективно діючої корпоративної культури на підприємствах: аналіз внутрішніх організаційних процесів підприємства 2. Аналіз психологічного клімату на підприємстві; формування моделі корпоративної культури (визначення місії та основних базових цінностей); 3. Формування правил поведінки працівників, виходячи з базових цінностей; опис традицій та символіки); впровадження моделі; підтримка моделі. 4. Поняття принципів корпоративної культури. Базові (принцип соціально-економічного та інтелектуального розвитку, всеохопленості та системності, вимірності та корисності, відкритості та постійного удосконалення, координації, обов'язковості, винагороди, відповідності чинному законодавству) та спеціальні (принцип вільного прояву, узгодженості та відповідності цілей, чіткості, особистісно-орієнтованого менеджменту, стосунків “керівництво–працівник”, еталону) принципи. 	2
<p>Знати: Передумови зростання значення відповідального ставлення підприємств до довкілля. Законодавство України про охорону навколишнього середовища.</p> <p>Вміти: Застосовувати міжнародні документи щодо</p>	<p>Тема 6. Екологічна компонента соціальної відповідальності Лекція №8 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Передумови зростання значення відповідального ставлення підприємств до довкілля. Міжнародні документи щодо захисту навколишнього середовища. 2. Законодавство України про охорону навколишнього середовища. 3. Декларація «Go Green!» та концепція «Зеленого офісу» в Україні. Вітчизняний досвід впровадження принципів екологічної відповідальності організацій. <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1-5</i> <i>Додаткові: 6-27</i> <i>Інтернет-ресурси: 28-34</i></p>	2

<p>захисту навколишнього середовища для впровадження принципів екологічної відповідальності організацій.</p>	<p>Самостійна робота Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Питання, що виносяться на самостійну роботу. Превентивний підхід до вирішення екологічних проблем. Програми з контролю забруднення та захисту довкілля, збереження природних ресурсів, дотримання екологічних стандартів тощо. Міжнародний і український досвід впровадження принципів екологічної відповідальності організацій.</p>	<p>13</p>
	<p>Практичне заняття №8 Питання до заняття 1. Суть та значення відповідального ставлення організацій до довкілля. 2. Міжнародні документи щодо навколишнього середовища (Цілі розвитку тисячоліття, Декларація Ріо-де-Жанейро тощо) та стандарти екологічного менеджменту (серія ISO14000). 3. Законодавство України про охорону навколишнього середовища.</p>	<p>2</p>
<p>Знати: Сутність соціального маркетингу, його виникнення та розвиток в сучасних умовах. Концепцію соціально-етичного маркетингу та її складові.</p>	<p>Тема 7. Соціально відповідальний маркетинг Лекція №9 План лекції 1. Соціальний маркетинг: виникнення та розвиток в сучасних умовах. 2. Концепція соціально-етичного маркетингу та її складові: інтегрований, внутрішній, соціально-відповідальний маркетинг та маркетинг взаємовідносин. 3. Соціально відповідальні програми та еко-маркетингові стратегії. Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1-5</i> <i>Додаткові: 6-27</i> <i>Інтернет-ресурси: 28-34</i></p>	<p>2</p>
<p>Вміти: Розробляти соціально відповідальні програми та еко-маркетингові стратегії</p>	<p>Самостійна робота Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Підготувати презентації доповідей на визначену тематику. 1. Еко-маркетингові завдання під час розроблення процедури впровадження соціальної відповідальності підприємств. 2. Концепція холі стичного маркетингу. Основні складові: інтегрований, внутрішній, соціально-відповідальний маркетинг та маркетинг взаємовідносин.</p>	<p>13</p>

	<p>3. Оцінювання впровадження комплексу соціально-відповідального маркетингу.</p> <p>4. Соціально-орієнтований маркетинг-аудит.</p>	
	<p>Практичне заняття №9 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально відповідальний маркетинг. 2. Соціальних програм, що розвивають сучасний бізнес. 3. Соціально-відповідальна реклама. 4. Принципи соціально-відповідального маркетингу. 5. Приклади соціально-етичного маркетингу. 6. Результативність впровадження комплексу соціально-відповідального маркетингу у діяльність підприємства 	2
<p>Знати: Сутність моніторингу соціальної відповідальності підприємства на підприємстві</p> <p>Вміти: Оцінювати відкритість і системність компанії в сфері соціальної відповідальності підприємства. Застосовувати інструменти та засоби моніторингу соціальної відповідальності підприємства</p>	<p>Тема №8. Моніторинг корпоративної соціальної відповідальності Лекція №10 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність моніторингу КСВ на підприємстві. 2. Вітчизняна практика моніторингу КСВ компаній в Україні. <p>Лекція №11 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Моніторинг ефективності діяльності організації у сфері соціальної відповідальності. 2. Основні принципи глобального договору ООН. 3. Інтегрована оцінка відкритості і системності компанії в сфері КСВ. 4. Основні інструменти та засоби моніторингу соціальної відповідальності підприємства (індекси, стандарти та різноманітні показники звітності). <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1-5</i> <i>Додаткові: 6-27</i> <i>Інтернет-ресурси: 28-34</i></p>	2
	<p>Самостійна робота Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Завдання на самостійну роботу.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготувати письмовий звіт з аналізу еколого-соціальної відповідальної компанії України (за вибором студента, наприклад ДТЕК, КСМ, Київстар, Ернст енд Янг, Оболонь, МХП та ін.). 2. Підготувати презентаційні матеріали за 	9

	результатами дослідження, відобразити висновки щодо ефективності формування складових КСВ при відносинах організації і з навколишнім природнім середовищем.	
	<p>Практичне заняття №10 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Рейтинги соціально відповідальних компаній: Індекс сталого розвитку Доу-Джонса (Dow Jones Sustainability Index(DJSI)), FTSE4 GoodIndex, MSCIIIndex, Corporate Knights Global, 100 Most Sustainable Corporations in the World. 2. Проблема вимірювання соціального внеску(соціального ефекту діяльності) організації. <p>Практичне заняття №11 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розробка матриці показників при моніторингу корпоративної соціальної відповідальності компаній в Україні. 2. Рейтинг конкурентоспроможності соціально відповідальної компанії України, на прикладі трьох представників вітчизняного бізнесу (скласти порівняльну таблицю збалансованої системи показників по соціальній відповідальності для 3-х вітчизняних підприємств). 	2 2
<p>Знати: структуру, вимоги та особливості міжнародних стандартів соціальної (нефінансової) звітності</p> <p>Вміти: аналізувати та складати соціальну (нефінансову) звітність</p>	<p>Тема 9. Соціальна (нефінансова) звітність підприємства Лекція №12 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Структура, вимоги та особливості міжнародних стандартів соціальної звітності. 2. Підзвітність як принцип соціально відповідального бізнесу. <p>Лекція №13 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна підзвітність. 2. Фінансова та не фінансова (соціальна)звітність. 3. Корпоративний соціальний звіт. <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1-5</i> <i>Додаткові: 6-27</i> <i>Інтернет-ресурси: 28-34</i></p>	2 2

<p>зарубіжних стратегій розвитку соціальної відповідальності в Україні</p>	<p>Рекомендовані джерела: <i>Основні:1-5</i> <i>Додаткові:6-27</i> <i>Інтернет-ресурси:28-34</i></p>	
<p>Вміти: Розробляти науково-методичні пропозиції соціальної ініціативи</p>	<p>Самостійна робота Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. Виконання індивідуального завдання. Розробити науково-методичні пропозиції соціальної ініціативи або проєкту для їх реалізації (на прикладі підприємства).</p>	12
<p>або проєкту для їх реалізації (на прикладі підприємства)</p>	<p>Практичне заняття № 16 Питання до заняття 1. Основні проблеми та перспективи реалізації стратегії соціальної відповідальності бізнесу в Україні. 2. Соціальна відповідальність як складова стратегії розвитку бізнесу на підприємствах України. 3. Соціальна відповідальність у стратегії управління вітчизняним підприємством: проблемні питання інтегрування механізму.</p>	2
<p>Всього:</p>		180/6

III. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні:

1. Гарбар Ж.В., Мазур К.В., Мостенська Т.Г. *Корпоративне управління та соціальна відповідальність. Частина 2. Корпоративна соціальна відповідальність: навч. посібник*. Вінниця : ВНАУ, 2020. 228 с.
2. Жуковська В. М. *Соціальний розвиток організації: потенціал, управління, інновації : монографія*. Київ : КНТЕУ, 2018. 352 с.
3. Колот А.М. *Соціальна відповідальність: начальний посібник, за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота*. К.: КНЕУ, 2014. 552 с.
4. Мазур К.В., Гарбар Ж. В., Мостенська Т.Г. *Корпоративне управління та соціальна відповідальність. Частина 1. Корпоративне управління: навч. посібник*. Вінниця: ВНАУ, Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2019. 200 с.
5. Петрашко Л.П. *Корпоративна відповідальність: кроскультурні моделі та бізнес-практики: монографія* К.: КНЕУ, 2013.

Додаткові:

6. Гусева О. Ю. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: поточний стан та перспективи розвитку. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 4. С. 47–55.
7. Гусева О. Ю., Хлевицька Т. Б. Корпоративна соціальна відповідальність телекомунікаційних підприємств як головний чинник їх конкурентоспроможності. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2019. № 1. С. 45–50.
8. Дем'яненко Н. В., Костюк С. В. Впровадження новітніх форм соціальної відповідальності в діяльності сільськогосподарського підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2019. № Вип. 34. С. 118–124. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/34_2019_ukr/19.pdf.
9. Джинджоян В. В. Місце підприємницької та корпоративної діяльності в реалізації сучасної соціальної парадигми. *Економіка та держава*. 2019. №11. С. 30–33. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2019/8.pdf.
10. Євстахевич А. Л. Перспективи використання міжнародних стандартів у менеджменті соціальної відповідальності підприємств. *Ефективна економіка*. 2018. № 7. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2018/53.pdf.
11. Євстахевич А. Л. Теоретичні основи менеджменту соціальної відповідальності. *Економіка, фінанси, право*. 2018. № 8. С. 17–20.
12. Єльнікова Ю. В. Оцінювання інвестиційної привабливості державних компаній: виклики для прозорості та корпоративної соціальної відповідальності. *Фінансовий простір*. 2020. № 3(39). С. 120–127. URL: <http://fpnpu.cibs.ubs.edu.ua/article/view/215179/216108>.
13. Звонар В. П. Комплексне оцінювання реалізації соціальної відповідальності як соціоекономічного феномену. *Економіка України*. 2017. № 3. С. 68–83.

14. Зінчук Т. О. Корпоративна соціальна відповідальність вертикально інтегрованих структур аграрного бізнесу як умова сталого розвитку. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 39–49.
15. Ігнатенко М. М., Адамчик О. О. Залучення концепції соціальної відповідальності в управління конкурентоспроможністю підприємств сільського зеленого туризму. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 63–66. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2020/11.pdf.
16. 21. Калініченко Л. Л., Смачило В. В., Попович Д. В., Авдієвська О. В. Процедура формування комунікативної політики підприємства зі стейкхолдерами. *Економіка, управління та адміністрування*. №2(92). С. 7–14. URL: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/207982/208166>.
17. Камишникова Е. В. Розвиток концепції корпоративної соціальної відповідальності: еволюція та сучасні тенденції. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/61.pdf.
18. Карпенко О. О., Мандзюк Н. К. Соціальна відповідальність як чинник економічного розвитку вітчизняних підприємств. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2018/7.pdf.
19. Кицюк І. В. Корпоративна соціальна відповідальність та конкурентні переваги бізнесу в глобальному економічному середовищі. *Держава та регіони*. 2020. №2. С. 15–20. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/2_2020/4.pdf.
20. Ковальчук С. П., Покиньючерда В. В., Откаленко О. М. Концептуальні підходи до трактування сутності соціального аудиту витрат. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2019/40.pdf.
21. Козин Л. В. Формування hr-бренду на засадах принципів корпоративної соціальної відповідальності. *Ефективна економіка*. 2019. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2019/44.pdf.
22. Кравцов С. С., Клімова А. М. Корпоративна соціальна відповідальність туристичного підприємства: сутність та напрями впровадження. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2019/64.pdf.
23. Кравчук Н. М., Давиденко П. А. Корпоративна соціальна відповідальність у формуванні позитивного іміджу кондитерського підприємства на ринку. *Інфраструктура ринку*. 2019. № Вип. 27. С.174–181. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/27_2019_ukr/29.pdf.
24. Лашкун Г. А. Економіко-правове забезпечення корпоративної соціальної відповідальності. *Ефективна економіка*. 2018. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/155.pdf.
25. Павлюк Т.І., Гавлюк Є.І. Соціальна відповідальність як складова стратегії розвитку бізнесу на підприємствах України. Scientific method: reality and future trends of researching: матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції, (March 24, 2023, Zagreb, Croatia.) С.55-58
26. Смачило В. В., Ярець М. В. Удосконалення діяльності підприємства на засадах соціальної відповідальності. *Інфраструктура ринку*. 2019. № Вип.

31. С. 533–539. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/31_2019_ukr/81.pdf.
27. Сорока Т.С., Павлюк Т.І. Соціальна відповідальність підприємства: тенденції в Україні та світі. Scientific method: reality and future trends of researching: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, (March 24, 2023, Zagreb, Croatia.) С.59-63

Інтернет-ресурси:

28. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності в Україні. URL: www.csr-ukraine.org
29. Міжнародний діловий журнал «Устойчивый бизнес». URL: <http://csrjournal.com>
30. Секретаріат мережі Глобального договору в Україні. URL: www.globalcompact.org.ua
31. TheGlobalCompact. URL: www.unglobalcompact.org
32. CSR Europe URL: www.csreurope.org
33. InternationalBusinessLeadersForum (IBLF). URL: <http://www.iblf.org/>
34. GlobalReportingInitiative. URL: www.globalreporting.org